

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

Кафедра судочинства

Кузьмич О.Я.

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ
СУДОЧИНСТВІ**

**методичні вказівки для підготовки до семінарських
занять студентів 4-го курсу денної форми навчання
спеціальності «Право»**

Івано-Франківськ, 2023

УДК 347.965 (477)

ББК 67.76 (4Укр)

К 89

Затверджено на засіданні кафедри судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 6 від 24.01.2023 р.)

Схвалено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 3 від 15.02.2023 р.)

Рецензенти:

**Кернякевич-Ганасійчук
Юлія Володимирівна**

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри судочинства
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

**Ковалишин Олександр
Михайлович**

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри судочинства
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

К 89

Кузьмич О. Я. Забезпечення міжнародних стандартів прав людини у конституційному судочинстві: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів денної форми навчання спеціальності «Право». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023. 24 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану освітнього рівня «бакалавр» спеціальності «Право» і призначені для підготовки до семінарських занять студентів 4-го курсу денної форми навчання із навчальної дисципліни «Забезпечення міжнародних стандартів прав людини у конституційному судочинстві», а також для підготовки до складання заліку. В посібнику викладені: завдання для самостійної роботи, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшують підготовку до виконання таких завдань, перелік питань для самостійної роботи та інші види завдань. До кожної теми поданий перелік літератури, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин.

© Кузьмич О.Я., 2023

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2023

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Загальні положення про права людини та їх міжнародні стандарти...	6
Тема 2. Конституційний суд як орган конституційного контролю.....	8
Тема 3. Напрямки діяльності Конституційного Суду	10
Тема 4. Конституційне провадження.....	12
Тема 5. Акти Конституційного Суду.....	15
Тема 6. Міжнародні договори, що визначають міжнародно-правові стандарти захисту прав людини в конституційному судочинстві	18
Тема 7. Принципи конституційного та міжнародного права в системі міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в конституційному судочинстві	20
Тема 8. Правозастосовча практика в системі міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в конституційному судочинстві	23

ВСТУП

Конституційне судочинство є однією із форм здійснення конституційної юстиції. Однією із функцій конституційного судочинства є забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина. Дана функція конституційного судочинства реалізовується Конституційним Судом в ході розгляду і вирішенні тих справ, які відповідно до Конституції України та Закону України «Про Конституційний суд» належать до його компетенції.

На сьогоднішній день теорією конституційного права, конституційно-процесуального права, міжнародного права тощо вироблені відповідні міжнародні стандарти прав і свобод людини і громадянина. Їх дотриманням має забезпечуватися також Конституційним Судом в ході здійснення конституційного судочинства. Такі стандарти передбачені в міжнародних договорах, конвенціях, принципах конституційного та міжнародного права, а також правозастосовчій практиці.

Саме їх вивченням і займається дана навчальна дисципліна.

Навчальною дисципліною «Забезпечення міжнародних стандартів прав людини у конституційному судочинстві» передбачено обсяг відповідних тем. Це зокрема теми, які стосуються поняття та правової сутності міжнародних стандартів прав і свобод людини і громадянина; правової характеристики їх джерел, а саме : міжнародних договорів та конвенцій, принципів конституційного та міжнародного права; правозастосовчої практики; загальних положень про Конституційний суд як орган конституційної юстиції; вивчення його функцій та основних напрямків його діяльності; аналізу правових аспектів здійснення конституційного судочинства; вивчення правової природи актів конституційного суду.

Вивчення цієї дисципліни спрямовано на формування у студентів системи знань щодо сутності та значимості забезпечення дотримання міжнародних стандартів прав людини у конституційному судочинстві, що у свою чергу сприятиме їх зрозумінню міжнародних стандартів прав людини, їх джерел, а також особливостей їх забезпечення в конституційному судочинстві.

Саме для досягнення цієї мети сформовано тематику та зміст методичних вказівок. Зокрема визначені теми, рекомендації щодо підготовки до них, сформовано перелік завдань та визначено перелік рекомендованої літератури.

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ЇХ МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

Розглядаючи і вирішуючи відповідні справи Конституційний Суд має дотримуватися відповідних стандартів, в тому числі і стандартів у галузі прав та свобод людини і громадянина. Тому готуючись до цієї теми слід звернути увагу на поняття гарантій прав і свобод людини і громадянина, їх джерела та механізм формування.

Питання для обговорення

1. Права людини: поняття та загальна характеристика
2. Ознаки прав людини та їх характеристика
3. Класифікація прав людини
4. Поняття та види міжнародно-правових стандартів прав людини

Питання для самоконтролю

1. Назвіть відомі Вам загально - теоретичні концепції розуміння прав людини?
2. Що таке покоління прав людини і назвіть їх?
3. Як між собою співвідносяться права людини з правами громадянина?
4. Назвіть критерії, які беруться за основу при здійсненні класифікації прав людини в юридичній літературі та законодавстві?
5. Що таке стандарти захисту прав людини?
6. Назвіть джерела міжнародних стандартів прав людини?

Практичні завдання

1. У формі таблиці відобразіть положення міжнародних актів про міжнародні стандарти прав людини, які знайшли своє відображення в національному законодавстві України.

2. Які із нижче наведених актів є джерелами міжнародних стандартів прав людини:

- Арабська хартія прав людини 1994 р.*
- Арабська хартія прав людини 2004 р.*
- Каїрська декларація про права людини у ісламі 1989 р.*
- Маніфест про Південну Африку 1969 р.*
- Конвенція про регулювання специфічних аспектів проблем біженців в Африці 1969 р.*
- Африканська хартія людини і народів 1981 р.*
- Азіатсько-Тихоокеанська декларація прав людини і народів 1988 р.*

*Декларація Асоціації держав Південно-Східної Азії з прав людини 2012 р.
Американська декларація прав і обов'язків людини 1948 р.*

Індивідуальні завдання

1. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Права людини: поняття, сутність, наукові концепції».
2. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Джерела Міжнародних стандартів прав людини, їх правова характеристика».
3. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Проблеми класифікації міжнародних стандартів прав людини».

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf
4. Васильченко О. Сучасний зміст конституційного принципу рівності прав і свобод людини та громадянина. Право України. 2017. № 7. С. 47-55.
5. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.
6. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.
7. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник / Л. Р. Наливайко, К.В. Степаненко. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.
8. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини : навч.-метод. посібник/ за ред. Завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка.-Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 168 с.
9. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: Властивості, загальні поняття, класифікація. Вісник Національної академії правових наук України. 2016. № 1. С. 19-24.

10. Слінько Т. М. Міжнародно-правові стандарти в галузі прав людини та їх відображення в Конституції України. Режим доступу:<https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1325>

11. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч. посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.

12. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.

13. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.

ТЕМА 2. КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД ЯК ОРГАН КОНСТИТУЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ

Конституційний суд як орган конституційного контролю має свій принцип формування і структуру. Тому готуючись до цієї теми необхідно звернути увагу на порядок його формування, органи, які утворюють його структуру, особливості їх функціонування тощо.

Не менш важливими питаннями в контексті цієї теми є також функції та повноваження Конституційного Суду.

Питання для обговорення

1. Конституційний суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції
2. Історія становлення та розвитку Конституційного Суду України як єдиного органу конституційної юстиції
3. Склад та порядок формування Конституційного Суду України
4. Структура Конституційного Суду України
  - а) керівні органи Конституційного Суду України;
  - б) колегії;
  - в) сенат;
  - г) Велика Палата;
  - д) постійні комісії Конституційного Суду України;
  - е) Науково-консультативна рада Конституційного Суду України;
  - є) Секретаріат Конституційного Суду України.
5. Функції та повноваження Конституційного Суду України.

Питання для обговорення

1. Назвіть існуючі на сьогодні моделі формування складу конституційного суду в теорії конституційного та конституційного

процесуального права? Яка із них знайшла на сьогодні відображення в чинному законодавстві України про конституційний суд?

2. Чому Конституційний Суд України вважається єдиним органом Конституційної юрисдикції?

3. Яка структура Конституційного Суду України?

4. Кожен із органів, які формують структуру Конституційного Суду діють самостійно чи рішення, які ними прийняті вважаються рішеннями Конституційного Суду?

5. Чи не спостерігається на сьогодні дублювання функцій постійних комісій Конституційного Суду із функціями секретаріату Конституційного Суду?

6. Назвіть функції Конституційного Суду та як вони співвідносяться із його повноваженнями?

7. Назвіть повноваження Конституційного Суду?

Практичні завдання

1. Голова Конституційного Суду видав розпорядження про формування тимчасової комісії для аналізу проекту ЦК України і його впливу на виконання Конституційним Судом його функцій.

Дайте правову оцінку діям говорив Конституційного Суду?

2. Голова Конституційного Суду своїм розпорядженням від 25.12.2022 р. № к-1265 затвердив зміни і доповнення до Регламенту Конституційного Суду, який був ухвалений на пленарному засіданні КС України від 22.02.2018 р. № 1-п. В преамбулі до цього розпорядження було сказано про те, що таке повноваження голови Конституційного Суду впливає із його управлінської функції.

Дайте оцінку діям голови Конституційного Суду?

Індивідуальні завдання

1. Підготуйте презентацію на тему: «Структура Конституційного Суду України»;

2. Схематично відобразіть види функцій та повноваження Конституційного Суду України;

3. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Історія становлення та розвитку інституту конституційної юстиції».

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf
4. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.
5. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсульт, 2007.270 с.
6. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В. Совгіря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.
7. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч.посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.
8. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.
9. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.
10. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Львв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.

ТЕМА 3. НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ

Напрямки діяльності Конституційного Суду як органу конституційного контролю впливають із його повноважень. Тому готуючись до цієї теми необхідно звернути увагу на особливості реалізації Конституційним Судом кожного із його повноважень, які в підсумку конвертуються в ті чи інші напрямки його діяльності.

Питання для обговорення

1. Перевірка конституційності законів та інших правових актів
2. Офіційне тлумачення Конституції
3. Перевірка конституційності міжнародних договорів
4. Надання висновків з питань, що передбачені чинним законодавством
5. Захист Конституційним Судом України прав та свобод людини і громадянина через призму розгляду конституційної скарги.

Питання для самоконтролю

- 1. Як співвідносяться напрямки діяльності Конституційного Суду з його повноваженнями?*
- 2. Назвіть межі перевірки Конституційним Судом конституційності законів та інших правових актів?*
- 3. Назвіть види нормативних актів, які підлягають тлумаченню Конституційним Судом?*
- 4. Назвіть межі перевірки Конституційним Судом конституційності міжнародних договорів?*
- 5. З яких питань Конституційний Суд може надавати висновки і з якою метою?*
- 6. В чому сутність інституту конституційної скарги у конституційному судочинстві і яка його роль в забезпеченні міжнародних стандартів прав людини в конституційному судочинстві?*

Практичні завдання

1. 57 народних депутатів України звернулися до Конституційного Суду із конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) проекту Закону України про внесення змін і доповнень до Закону України „Про Конституційний Суд“.

Чи є підстави для відкриття конституційного провадження із даного питання? Відповідь обґрунтуйте.

2. 53 народних депутати звернулися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо офіційного тлумачення положення "Цивільне судочинство в судах проводиться державною мовою", яке міститься у ч. 1 ст. 9 ЦПК України.

Чи є підстави для відкриття конституційного провадження із даного питання? Відповідь обґрунтуйте.

Індивідуальні завдання

1. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Перевірка конституційності законів та інших правових актів»

2. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Офіційне тлумачення Конституції»

3. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Перевірка конституційності міжнародних договорів»

4. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Надання висновків з питань, що передбачені чинним законодавством»

5. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Захист Конституційним Судом України прав та свобод людини і громадянина через призму інституту конституційної скарги»

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf

4. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.

5. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсулт, 2007.270 с.

6. Совгиря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В.Совгиря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.

7. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч.посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.

8. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.

9. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.

10. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.

ТЕМА 4. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Розгляд і вирішення справ, які належать до компетенції Конституційного Суду відбувається у рамках відповідного провадження. Тому готуючись до цієї теми необхідно проаналізувати поняття конституційного провадження, його стадії, учасників та особливості руху відповідної справи на тій чи іншій стадії конституційного провадження.

Питання для обговорення

1. Конституційне провадження : поняття, особливості, стадії
2. Принципи діяльності Конституційного Суду
3. Учасники конституційного провадження: поняття, класифікація, процесуально-правове становище.
4. Звернення до Конституційного Суду України.
5. Порядок прийняття звернень до Конституційного Суду
6. Відкриття конституційного провадження у справі
7. Розгляд справ у Конституційному Суді
8. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою
9. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою

Питання для самоконтролю

1. *Що таке конституційне провадження та які ознаки є характерними для нього?*
2. *Назвіть стадії конституційного провадження?*
3. *Хто є учасниками конституційного провадження?*
4. *Хто є залученими учасниками конституційного провадження?*
5. *В чому полягає відмінність між експертом та спеціалістом як залученими учасниками конституційного провадження?*
6. *Яким обсягом процесуальних прав володіють учасники конституційного провадження та залучені учасники конституційного провадження?*
7. *За наявності яких підстав Конституційний Суд відкриває конституційне провадження?*

Практичні завдання

1. У справі за конституційною скаргою Дмитренка Володимира Вікторовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 3 частини другої статті 31, пунктів 2, 3, 6 частини другої статті 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» Конституційний Суд України залучив як експерта члена науково-консультативної ради для дачі висновку щодо підстав притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Чи законними є дії Конституційного Суду? Відповідь обґрунтуйте.

2. У справі за конституційним зверненням 56 народних депутатів щодо відповідності Конституції України (конституційності) підпункту 1 пункту 2

розділу XI „Прикінцеві та перехідні положення“ Закону України „Про державну службу“ від 10 грудня 2015 року № 889–VIII (щодо гарантій соціального захисту державних службовців) Конституційний суд залучив як свідків депутатів Сидоренка Петра Петровича та Ігнатенка Дмитра Петровича щодо дачі показань на предмет дотримання процедури голосування за відповідний законопроект у другому читанні.

Чи законними є дії Конституційного Суду? Відповідь обґрунтуйте.

3. Верховний Суд 16.12.2021 р. звернувся до Конституційного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень пункту 11 частини першої статті 34, пункту 10¹ розділу XIII „Прикінцеві та перехідні положення“.

Проте Конституційний Суд відмови у відкритті провадження у справі посилаючись на те, що по цьому питанню суб'єктами права на конституційне подання є Президент України, Народні депутати України, Кабінет Міністрів України.

Чи законними є дії Суду? Відповідь обґрунтуйте.

4. У справі за конституційною скаргою Корпана В'ячеслава Петровича щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого припису частини першої статті 1175 Цивільного кодексу України Конституційний Суд відкрив конституційне провадження.

Визначте які процесуальні дії учинятимуться в подальшому Конституційним Судом та учасниками конституційного провадження щодо розгляду і вирішення відповідної справи?

5. Конституційний Суд України відкрив провадження за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статей 85 та 106 Конституції України щодо порядку призначення на посади та звільнення з посад Директора Національного антикорупційного бюро України та Директора Державного бюро розслідувань.

Визначте коло учасників цієї справи та яким обсягом процесуальних прав та обов'язків вони можуть володіти?

Індивідуальні завдання

1. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Стадії конституційного провадження: поняття, види, класифікація»

2. Підготуйте презентацію на тему: «Учасники конституційного провадження, їх процесуально-правове становище»

3. Підготуйте презентацію на тему: «Форми звернення до Конституційного Суду України»

4. Схематично підготуйте підстави для відкриття провадження у справі чи відмови у відкритті провадження залежно від форми звернення до Конституційного Суду України

5. Підготуйте презентацію на тему: «Розгляд справ у Конституційному Суді»
6. Підготуйте презентацію на тему: «Особливості розгляду окремих категорій справ в Конституційному Суді України»

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.
2. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf
4. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.
5. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсульт, 2007.270 с.
6. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В. Совгіря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.
7. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч.посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.
8. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.
9. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.
10. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.

ТЕМА 5. АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ

За наслідками розгляду і вирішення справ, які належать до компетенції Конституційного Суду Конституційний Суд приймає відповідні акти. Тому готуючись до цієї теми необхідно звернути увагу на правову природу цих актів, їх види, вимоги, набрання ними законної сили та їх роль і значимість загалом для правозастосовчої практики.

Питання для обговорення

1. Поняття, види актів Конституційного Суду та їх правова природа
2. Ухвалення рішень і надання висновку
3. Вимоги до актів Конституційного Суду
4. Правові позиції Конституційного Суду
5. виправлення опісок у тексті акта Суду і роз'яснення порядку виконання актів Конституційного Суду
6. Механізм виконання актів Конституційного Суду

Питання для самоконтролю

1. Назвіть відомі Вам види актів Конституційного Суду?
2. Чи відомі Вам державні інституції, які безпосередньо займаються виконанням висновків та рішень Конституційного Суду?
3. Що таке опіска і чи дозволяється їх виправлення в рішеннях та висновках Конституційного Суду?
4. В чому полягає сутність окремої думки судді Конституційного Суду?
5. З якого моменту рішення та висновки Конституційного Суду набувають законної сили?

Практичні завдання

1. Визначте, який із видів актів має бути прийнятим Конституційним Судом у конкретній ситуації:

про відкриття провадження за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про забезпечення функціонування української мови як державної“

про відмову у відкритті провадження за конституційною скаргою Публічного акціонерного товариства акціонерний комерційний банк „ІНДУСТРІАЛБАНК“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини третьої статті 13, частини третьої статті 16 Цивільного кодексу України

за наслідками розгляду справи за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Указу Президента України „Про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України та призначення позачергових виборів“

за наслідками розгляду справи за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до статті 93 Конституції України (щодо законодавчої ініціативи народу) (реєстр. № 1015) вимогам статей 157 і 158 Конституції України

за наслідками розгляду справи за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про освіту“

за наслідками розгляду справи за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення положення "на наступній черговій сесії Верховної Ради України", яке міститься у статті 155 Конституції України.

за наслідками розгляду справи за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про всеукраїнський референдум“

2. У справі, яка відкрита за конституційною скаргою Приватного акціонерного товариства „Чернігівоблбуд“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) підпункту „б“ пункту 1 частини третьої статті 14 Закону України „Про забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків“ Конституційний Суд зупинив виконання постанови апеляційного суду м. Києва за пеляційною скаргою ПАТ «Чернігівоблбуд» на рішення Чернігівського міського суду у справі за позовом Особи 1 до ПАТ «Чернігівоблбуд» прийняттям забезпечувального наказу.

Чи правомірними є дії Конституційного Суду? Відповідь обґрунтуйте.

Індивідуальні завдання

1. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Акти Конституційного Суду України: поняття, правова природа»;

2. Підготуйте реферат обсягом 10-12 сторінок зі зробленими висновками на тему: «Правові позиції Конституційного Суду України: поняття, правова природа».

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf

4. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.

5. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсульт, 2007.270 с.

6. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О. В. Совгіря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.
7. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч.посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.
8. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.
9. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.
10. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.

ТЕМА 6. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Міжнародно-правові акти вважаються одним із джерел дотримання прав і свобод людини і громадянина у процесі здійснення конституційного судочинства. Тому готуючись до цієї теми необхідно звернути увагу на їх правову природу, формування і їх вплив на судову практику Конституційного Суду.

Питання для обговорення

1. Загальна декларація прав людини
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права
4. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
5. Угода про асоціацію

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні джерела основних міжнародних стандартів прав людини?
2. Які передумови прийняття Загальної декларації прав людини та в чому полягає основний її зміст?
3. Які передумови прийняття Міжнародного пакту про громадянські і політичні права та в чому полягає основний його зміст?
4. Які передумови прийняття Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та в чому полягає основний його зміст?

5. Які передумови прийняття Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та в чому полягає основний її зміст?

6. Які передумови прийняття Угоди про асоціацію та в чому полягає її основний зміст?

Практичні завдання

1. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним положень *Загальної декларації прав людини* у справах з питань реалізації і захисту політичних прав людини.

2. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним положень *Міжнародного пакту про громадянські і політичні права* у справах з питань реалізації і захисту громадянських прав людини.

3. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним положень *Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права* з питань реалізації і захист економічних, соціальних і культурних прав.

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Загальна декларація прав людини: документ від 10 грудня 1948 р. прийнятий і проголошений резолюцією 217 А (III) Генеральною Асамблеєю ООН URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: документ в редакції від 19.10.73 р. № 2148-08 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : документ в редакції від 19.10.73 р. № 2148-08 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

5. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. <http://zakon2.rada.gov.ua>.

6. Хартія Європейського Союзу про основні права від 07 грудня 2000 р. <http://zakon2.rada.gov.ua>.

7. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

8. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf

9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і

їхніми державами-членами, з іншої сторони : документ в редакції від 30.11.2015 р. № 984_011. URL : <http://rada.gov.ua>

10. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.

11. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсульт, 2007.270 с.

12. Паліюк В. П. Застосування судами України Конвенції про захист прав людини та основних свобод / В. П. Паліюк. – К.: Фенікс, 2004. 263 с.

13. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В.Совгіря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.

14. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч.посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.

15. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.

16. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.

17. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.

ТЕМА 7. ПРИНЦИПИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Принципи конституційного та міжнародного права вважаються одним із джерел дотримання прав і свобод людини і громадянина у процесі здійснення конституційного судочинства. Тому готуючись до цієї теми необхідно звернути увагу на їх правову природу, формування і їх вплив на судову практику Конституційного Суду.

Питання для обговорення

1. Роль і значення принципів в системі міжнародно-правових стандартів захисту прав людини.

2. Принципи конституційного та міжнародного права як один із елементів міжнародно-правових стандартів дотримання прав людини в конституційному судочинстві.

3. Принцип верховенства права

4. Принцип рівності прав і свобод людини і громадянина

5. Принцип загальної поваги прав людини

Питання для самоконтролю

- 1. Що таке принципи конституційного та міжнародного права?*
- 2. Яка роль принципів конституційного та міжнародного права в системі міжнародних стандартів прав людини?*
- 3. Назвіть види принципів конституційного та міжнародного права та джерело їх нормативного закріплення?*
- 4. Чи є підстави вважати принцип верховенства права одним із стандартів забезпечення прав людини?*
- 5. Чи є підстави вважати принцип рівності прав і свобод людини і громадянина одним із стандартів забезпечення прав людини?*
- 6. Чи є підстави вважати принцип загальної поваги прав людини одним із стандартів забезпечення прав людини?*

Практичні завдання

1. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним принципу *верховенства права* у справах з питань реалізації і захисту політичних і громадянських прав людини.
2. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним принципу *рівності прав і свобод людини і громадянина* у справах з питань реалізації і захисту соціальних прав людини.
3. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним принципу *загальної поваги прав людини* у справах з питань реалізації і захисту економічних і культурних прав людини.

Індивідуальні завдання

1. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Роль і значення принципу верховенства права в системі міжнародно-правових стандартів захисту прав людини»;
2. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Роль і значення принципу рівності прав і свобод людини і громадянина»;
3. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Роль і значення принципу загальної поваги прав людини»;

Література

1. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.
3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Хартія Європейського Союзу про основні права від 07 грудня 2000 р. <http://zakon2.rada.gov.ua>.
5. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf
7. Васильченко О. Сучасний зміст конституційного принципу рівності прав і свобод людини та громадянина. Право України. 2017. № 7. С. 47-55.
8. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. – Х.: Право, 2012. 166 с.
9. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсульт, 2007.270 с.
10. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук. доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О.С., Варунц Л.Д., Войціховський А.В., Гудзь Т.І. та ін.] передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.
11. Рабінович П.М. Верховенство права з позицій європейсько-міжнародного та українського судочинства // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2006. № 3 (53).
12. Совгиря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В. Совгиря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.
13. Совгиря О.В., Шукліна Н. Г. Конституційне право. Повний курс : навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.
14. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч. посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.
15. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.
16. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.
17. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.

ТЕМА 8. ПРАВОЗАСТОСОВЧА ПРАКТИКА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Правозастосовча практика вважається одним із джерел дотримання прав і свобод людини і громадянина у процесі здійснення конституційного судочинства. Тому готуючись до цієї теми необхідно звернути увагу на її правову природу, види, порядок формування і вплив на діяльність Конституційного Суду.

Питання для обговорення

1. Роль і значення правозастосовчої практики в системі міжнародно-правових стандартів захисту прав людини.
2. Практика Європейського суду з прав людини як джерело міжнародно-правових стандартів прав людини в конституційному судочинстві
3. Практика Конституційного Суду України як джерело міжнародно-правових стандартів прав людини в конституційному судочинстві
4. Практика Верховного Суду як джерело міжнародно-правових стандартів прав людини в конституційному судочинстві

Питання для самоконтролю

1. *В чому полягає сутність правозастосовчої практики та яку роль вона відіграє в діяльності Конституційного Суду України?*
2. *В чому полягає сутність такого юрисдикційного органу як Європейський суд з прав людини і яке значення має його практика в процесі здійснення конституційного судочинства?*
3. *Чому практика Конституційного Суду вважається одним із джерел міжнародно-правових стандартів прав людини і чому суд має її враховувати здійснюючи конституційне судочинство?*
4. *Чи може вважатися практика Верховного суду одним із різновидів стандартів прав людини і чи повинен її враховувати Конституційний Суд здійснюючи конституційне судочинство?*

Практичні завдання

1. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним практики Європейського Суду з прав людини у справах з питань реалізації і захисту політичних і громадянських прав людини?

2. Серед практики Конституційного Суду України знайдіть приклади застосування ним своєї практики у справах з питань реалізації і захисту соціальних, економічних і культурних прав людини?

Індивідуальні завдання

1. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Практика Європейського суду з прав людини як джерело міжнародно-правових стандартів прав людини в конституційному судочинстві»;

2. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Практика Конституційного Суду України як джерело міжнародно-правових стандартів прав людини в конституційному судочинстві»;

3. Скласти список бібліографічних джерел із долученням відповідних витягів із наукових джерел на тему: «Практика Верховного Суду як джерело міжнародно-правових стандартів прав людини в конституційному судочинстві»;

Література

1. Конституція України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Про Конституційний суд України: Закон України від 13.07.2017 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Регламент Конституційного Суду України: ухвалений на пленарному засіданні КС України Постановою КС України від 22.02.2018 р. № 1-п / Режим доступу: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/reglament_2.pdf

4. Конституційна юрисдикція : підручник/ Нац. ун-тет «Юрид.акад. України ім. Я. Мудрого»; за ред. : Ю.Г. Барабаша, Н.О. Селіванова. –Х.: Право, 2012. 166 с.

5. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права. К.: КНТ: Юрисконсульт, 2007. 270 с.

6. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України) / за ред. В. М. Кампа. К.: Юрінком Інтер, 2013. 376 с.

7. Рабінович П.М. Практика Страсбурського суду як орієнтир діяльності конституційних судів з імплементації європейських стандартів прав людини // Вісник Конституційного Суду України. 2005. № 6. С. 34-40.

8. Совгіря О.В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. / О.В. Совгіря. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 536 с.

9. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні: навч.посіб. К.: Шк., 2003. 256 с.

10. Томенко М. В. Конституційний процес як пошук стратегічних пріоритетів в Україні : монографія. К.: Київ. у-тет, 2010.
11. Цимбалістий Т. О. Конституційна юстиція в Україні : навч. посіб. Центр учбової літератури, 2007. 199 с.
12. Кінаш Б.С. Теоретико-правові основи реалізації конституційно-правової норми : монографія. Прикарп. юрид. ін-т Льв. ДУВС. Івано-Франківськ. 2011. 250 с.